

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI INOVĂRII

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU DISCIPLINA OPȚIONALĂ

EDUCAȚIE ECONOMICĂ

[curriculum la decizia școlii pentru gimnaziu]

*Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 5098/09.09.2009*

București, 2009

NOTĂ DE PREZENTARE

Actuala programă școlară a fost elaborată din perspectiva trecerii de la modelul de proiectare curriculară centrat pe obiective – elaborat și implementat în sistemul românesc de învățământ la mijlocul anilor '90 – la modelul centrat pe competențe. Adoptarea noului model de proiectare curriculară este determinată, pe de o parte, de nevoia de a actualiza formatul și de a realiza unitatea de concepție a programelor școlare la nivelul ciclurilor de învățământ gimnazial și liceal. Pe de altă parte, acest demers asigură racordarea la dezvoltările curriculare actuale, orientate prioritar spre rezultatele explicite și evaluabile ale învățării.

Programa școlară pentru *Educație economică* reprezintă o ofertă curriculară centrală de disciplină opțională pentru gimnaziu, proiectată pentru doi ani de studiu, de preferință, pentru clasele a VI-a și a VII-a, beneficiind de un buget de timp de 1 oră/săptămână.

Studiul *Educației economice* este abordat din perspectiva vieții cotidiene, opțiunea justificându-se prin contribuția acestuia la:

- înțelegerea problemelor cu care oamenii se confruntă zilnic;
- analizarea motivelor care determină modul de comportare al oamenilor în diferite situații;
- identificarea și evaluarea consecințelor deciziilor personale sau ale deciziilor autorităților care vizează aspecte economice;
- evaluarea costurilor și a beneficiilor implicate de diferite decizii, alegerea între alternative;
- examinarea consecințelor acțiunii unor factori și ale diferitelor schimbări economice;
- formularea unor argumente de ordin economic;
- dezvoltarea gândirii critice și a spiritului de inițiativă.

Studiind această disciplină opțională, elevii:

- își vor însuși și vor utiliza concepte economice fundamentale;
- vor analiza în cunoștință de cauză probleme cu care se confruntă în calitate de consumatori;
- vor dobândi cunoștințe și deprinderi, își vor forma valori și atitudini esențiale pentru formarea comportamentului economic, care poate și trebuie să înceapă de timpuriu.

Curriculumul de educație economică pentru învățământul gimnazial românesc este urmarea unui program de succes al Centrului Român pentru Educație Economică – CREE, realizat în parteneriat cu Centrul de Educație Economică din cadrul Universității Hayward din California, S.U.A., Consiliul de Educație Economică din S.U.A. (fostul National Council on Economic Education – NCEE) și Ministerul Educației, Cercetării și Inovării.

Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC) conturează, pentru absolvenții învățământului obligatoriu, un „profil de formare european” structurat pe opt domenii de competențe-cheie: Comunicare în limba maternă, Comunicare în limbi străine, Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii, Competență digitală, A învăța să înveți, Competențe sociale și civice, Spirit de inițiativă și antreprenoriat, Sensibilizare și exprimare culturală. Competențele sunt definite ca ansambluri de cunoștințe, deprinderi și atitudini care urmează să fie formate până la finele școlarității obligatorii și de care are nevoie fiecare tânăr pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru cetățenia activă, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii. Structurarea acestor competențe-cheie se realizează la intersecția mai multor paradigme educaționale și vizează atât unele domenii „academice”, cât și aspecte inter- și transdisciplinare, metacognitive, realizabile prin efortul conjugat al mai multor arii curriculare.

Contribuția disciplinei *Educație economică* la formarea și dezvoltarea competențelor-cheie europene este nuanțată și diversificată, incluzând atât contribuția directă (prin susținerea formării și dezvoltării anumitor competențe-cheie), cât și contribuția indirectă/sensibilizarea cu privire la alte competențe-cheie. Disciplina *Educație economică* contribuie la formarea progresivă a competențelor-cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți, recomandate de Parlamentul și Consiliul Uniunii Europene, îndeosebi în ceea ce privește următoarele domenii de competențe-cheie:

- Competențe sociale și civice
- Spirit de inițiativă și antreprenoriat
- A învăța să înveți
- Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii
- Comunicare în limba maternă
- Sensibilizare și exprimare culturală

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Valori și atitudini
- Competențe specifice și conținuturi
- Sugestii metodologice

Pornind de la ideea că un demers de proiectare curriculară trebuie să acorde conceptului de competență semnificația unui „organizator” în relație cu care sunt stabilite finalitățile învățării, sunt selectate conținuturile specifice și sunt organizate strategiile de predare-învățare-evaluare, actuala programă școlară a urmărit valorizarea cadrului european al competențelor-cheie la următoarele niveluri: formularea competențelor generale și selectarea seturilor de valori și atitudini; organizarea elementelor de conținut și corelarea acestora cu competențele specifice; elaborarea sugestiilor metodologice.

Programa se adresează profesorilor și autorilor de manuale. Activitatea didactică, precum și elaborarea manualelor școlare trebuie precedate de lectura integrală a programei școlare. În conținutul programei, activitățile de învățare au caracter orientativ. Pornind de la propunerile existente în programă cu privire la activitățile de învățare, profesorii și autorii de manuale pot realiza o proiectare didactică personală, în concordanță cu prevederile programei și cu situațiile concrete de predare-învățare.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea conceptelor specifice științelor sociale pentru organizarea demersurilor de cunoaștere și explicare a unor fapte, evenimente, procese din viața reală
2. Aplicarea cunoștințelor specifice științelor sociale în rezolvarea unor situații problemă, precum și în analizarea posibilităților personale de dezvoltare
3. Cooperarea cu ceilalți în rezolvarea unor probleme teoretice și practice, în cadrul diferitelor grupuri
4. Manifestarea unui comportament social activ și responsabil, adecvat unei lumi în schimbare
5. Participarea la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Recunoașterea unor concepte economice fundamentale 2.1 Explicarea unor fapte și procese din viața reală, cu ajutorul conceptelor economice fundamentale	Introducere • Modul economic de gândire• Importanța educației economice
2.2. Analizarea raportului dintre trebuințe și resurse 4.1. Manifestarea inițiativei în gestionarea propriei activități	Trebuințe și resurse • Trebuințele• Importanța trebuințelor în viața oamenilor• Resursele și raritatea
1.2. Identificarea alternativelor, a costurilor și beneficiilor într-o situație-problemă dată 2.3. Determinarea costurilor de oportunitate ale diferitelor decizii personale	Costul de oportunitate • Întrebunțările alternative ale resurselor• Oportunități și sacrificii
2.4. Compararea beneficiilor cu costurile și aprecierea alternativelor conform unor criterii de eficiență 5.1. Luarea de decizii raționale, potrivit unor roluri asumate	Adoptarea deciziilor • Alternative• Costuri și beneficii• Alegere și decizie
3.1. Cooperarea cu ceilalți pentru analizarea resurselor necesare într-o activitate economică	Alocarea resurselor. Sistemele economice • Ce, cum și pentru cine se produce?• Cum pot fi alocate resursele?
2.5. Utilizarea cunoștințelor economice în rezolvarea unor probleme din viața reală 4.2. Manifestarea responsabilității față de mediu	Dreptul de proprietate • Ce este proprietatea?• În ce constă dreptul de proprietate?• Formele de proprietate și utilizarea bunurilor
3.2. Cooperarea cu ceilalți pentru exemplificarea bunurilor și serviciilor, pornind de la consumul propriu	Producția și bunurile • Ce este producția?• De ce se produc bunuri și servicii?• Bunurile• Serviciile
3.3. Cooperarea cu ceilalți pentru exemplificarea utilității bunurilor economice 4.3. Adecvarea comportamentului propriu în calitate de consumator	Consumatorul • Utilitatea bunurilor• Ce cumpărăm, cât cumpărăm?
4.4. Manifestarea inițiativei, a spiritului întreprinzător în domeniul economic	Producătorul • Ce producem, cât producem?• Risc și inițiativă. Spiritul antreprenorial
3.4. Analizarea, în echipă, a unor modalități de maximizare a beneficiilor obținute dintr-o activitate economică 4.5. Propunerea de soluții de rezolvare a unor probleme economice	Cost și profit • Costul de producție• Profitul

* De preferință, clasa a VI-a

Competențe specifice	Conținuturi
3.5. Utilizarea cunoștințelor economice în rezolvarea unor probleme, prin cooperare cu ceilalți	Productivitatea • Ce este productivitate? • Productivitate și venit
2.6. Utilizarea conceptelor economice pentru explicarea comportamentelor individuale și colective, pornind de la motivații și stimulente 5.2. Analizarea unor probleme economice ale comunității	Lucrătorii și sindicatele • Capitalul uman • Salariul. Venitul și educația • Securitatea socială • Rolul sindicatelor

VALORI ȘI ATITUDINI

Competențele generale și specifice care trebuie formate prin procesul de predare-învățare a disciplinei *Educație economică* au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:

- raționalitate
- eficiență
- inițiativă și libertate economică
- securitate și echitate economică
- egalitate de șanse
- respectarea egalității în fața legii
- respectarea legii și a drepturilor cetățenești, a diferențelor dintre oameni
- decizie rațională

SUGESTII METODOLOGICE

Activitatea de predare-învățare a disciplinei *Educație economică* trebuie să țină seamă de experiența elevilor la această vârstă, de specificul clasei și al comunității locale. De aceea, se recomandă ca în primul an de studiu, elevii să se familiarizeze cu noțiunile economice fundamentale și cu modul economic de gândire și să le utilizeze pentru a înțelege și soluționa probleme cu care se confruntă în activitatea curentă.

În vederea valorizării competențelor-cheie și a asigurării transferabilității acestora la nivelul diferitelor activități (școlare și extrașcolare), se recomandă ca strategiile didactice utilizate în predarea disciplinei *Educație economică* să pună accent pe: construcția progresivă a cunoștințelor și consolidarea continuă a capacităților; flexibilitatea abordărilor și parcursul diferențiat; cultivarea capacității elevului de a se autoevalua, a spiritului reflexiv și autoexigenței; coerență și abordări inter- și transdisciplinare. Se recomandă, de asemenea, utilizarea unor instrumente didactice, de tipul:

- dosare tematice;
- diapozitive, planșe, casete video etc.;
- material bibliografic suplimentar.

Demersurile didactice curente pot fi îmbogățite prin activități suplimentare, așa cum sunt:

- elaborarea de proiecte;
- întâlniri ale elevilor cu reprezentanți ai comunității locale, pentru familiarizarea cu probleme economice ale comunității;
- implicarea elevilor în activități de voluntariat la nivelul comunității.

Actuala programă școlară valorifică exemplele de activități de învățare din programa anterioară (elaborată după modelul centrat pe obiective), oferind astfel cadrelor didactice un sprijin concret în elaborarea strategiilor de predare, care să permită trecerea reală de la centrarea pe conținuturi, la centrarea pe experiențe de învățare. Astfel, potrivit specificului competențelor care trebuie formate, activitățile de învățare pot include:

- alcătuirea unui mic dicționar de termeni economici specifici;
- exerciții de completare a unor enunțuri lacunare;
- explicarea înțelesului unor termeni, completarea unor enunțuri;
- realizarea de compuneri și desene care să ilustreze activități economice;
- analiza și rezolvarea unor probleme;
- compararea/analiza unor fapte și situații economice;
- studii de caz;
- simulări de situații;
- discuții ghidate pe bază de întrebări, discuții libere;
- dezbateri;
- exerciții de negociere, rezolvare de conflicte;
- exerciții de adoptare de decizii sau de identificare a consecințelor unor decizii;
- jocuri de rol;
- întreceri;
- activități bazate pe cooperare;
- realizarea de proiecte;
- activități de cunoaștere a comunității.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. În perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe, se recomandă utilizarea cu preponderență a evaluării continue, formative. Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, recomandăm utilizarea unor forme și instrumente complementare, cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor. Procesul de evaluare va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competențele specifice vizate de programa școlară;
- valorizarea rezultatelor învățării, prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev;
- recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale;
- utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor școlare.

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Utilizarea unor concepte economice în contexte diferite 2.1. Explicarea unor concepte economice fundamentale 2.2. Explicarea unor fapte din viața reală, cu ajutorul conceptelor economice fundamentale 5.1. Luarea de decizii raționale, potrivit unor roluri asumate	Piața și prețul • Cererea. Interesele consumatorului • Oferta. Interesele producătorului • Întâlnirea cererii cu oferta • Prețul bunurilor și serviciilor
3.1. Cooperarea cu ceilalți în diferite activități, respectând atât interesul propriu, cât și interesele celorlalți 4.1. Adecvarea comportamentului propriu în calitate de consumator sau de producător	Concurența • Producători versus consumatori • Producători versus producători • Consumatori versus consumatori • Ce este concurența corectă?
1.2. Identificarea principalelor funcții economice ale statului 2.3. Determinarea costurilor de oportunitate ale diferitelor decizii guvernamentale 3.2. Analizarea, în cadrul echipei, a unor căi de acțiune pentru protecția mediului	Rolul statului în economie • Funcțiile economice ale statului • Bugetul statului. Venituri și cheltuieli de la bugetul statului • Protecția mediului
3.3. Cooperarea cu ceilalți pentru exemplificarea bunurilor și serviciilor publice 4.2. Manifestarea unei atitudini pozitive față de educație	Bunuri și servicii publice • Ce sunt bunurile și serviciile publice? • Educația. Ce nevoie avem de școală?
2.4. Explicarea necesității economisirii	Produsul intern brut • Bunurile finale și bunurile intermediare • Consum și economii • Investiții
2.5. Analizarea motivelor pentru care oamenii au nevoie de bani 3.4. Cooperarea cu ceilalți pentru a explica în ce constă valoarea banilor	Banii. Inflația • Ce sunt banii? • De ce avem nevoie de bani? • Valoarea banilor • Inflația și combaterea ei
1.3. Identificarea unor căi de combatere a șomajului 3.5. Analizarea, în cadrul unei echipe, a cauzelor șomajului	Șomajul • De ce există șomaj? • Combaterea șomajului
2.6. Explicarea necesității comerțului internațional 2.7. Utilizarea conceptelor economice în contexte noi	Comerțul internațional • Specializarea producătorilor • Interdependențele economice • Exportul și importul • Barierele comerciale

* De preferință, clasa a VII-a

VALORI ȘI ATITUDINI

Competențele generale și specifice care trebuie formate prin procesul de predare-învățare a disciplinei *Educație economică* au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:

- raționalitate
- concurență
- inițiativă și libertate economică
- grijă față de mediu
- egalitate de șanse
- respectarea legii și a drepturilor cetățenești, a diferențelor dintre oameni
- decizie rațională

SUGESTII METODOLOGICE

Activitatea de predare-învățare a disciplinei *Educație economică* trebuie să țină seamă de experiența elevilor la această vârstă, de specificul clasei și al comunității locale. În al doilea an de studiu, se recomandă ca elevii să analizeze mecanismele economice de piață, consecințele unor fenomene economice asupra indivizilor, grupurilor și întregii societăți, precum și interdependențele existente între indivizi, grupuri și comunități.

În vederea valorizării competențelor-cheie și a asigurării transferabilității acestora la nivelul diferitelor activități (școlare și extrașcolare), se recomandă ca strategiile didactice utilizate în predarea disciplinei *Educație economică* să pună accent pe: construcția progresivă a cunoștințelor și consolidarea continuă a capacităților; flexibilitatea abordărilor și parcursul diferențiat; cultivarea capacității elevului de a se autoevalua, a spiritului reflexiv și autoexigenței; coerență și abordări inter- și transdisciplinare. Se recomandă, de asemenea, utilizarea unor instrumente didactice, de tipul:

- portofolii;
- diapozitive, planșe, casete video etc.;
- material bibliografic suplimentar.

Demersurile didactice curente pot fi îmbogățite prin activități suplimentare, așa cum sunt:

- elaborarea de proiecte;
- întâlniri ale elevilor cu reprezentanți ai comunității locale pentru analizarea unor probleme economice ale comunității;
- implicarea elevilor în activități de voluntariat la nivelul comunității.

Actuala programă școlară valorifică exemplele de activități de învățare din programa anterioară (elaborată după modelul centrat pe obiective), oferind astfel cadrelor didactice un sprijin concret în elaborarea strategiilor de predare, care să permită trecerea reală de la centrarea pe conținuturi, la centrarea pe experiențe de învățare. Astfel, potrivit specificului competențelor care trebuie formate, activitățile de învățare pot include:

- alcătuirea unui mic dicționar de termeni economici specifici;
- explicarea înțelesului unor termeni economici;
- realizarea de desene și colaje care să ilustreze înțelesul unor concepte economice fundamentale;
- aplicarea achizițiilor dobândite, în selectarea și discutarea unor articole din presă referitoare la tematica economică studiată;
- realizarea unor compuneri care să ilustreze activități economice;
- completarea unor etichete de prezentare a unor bunuri economice de folosință curentă;
- analizarea unor fapte și situații economice;
- studii de caz;
- jocuri de rol;
- dezbateri pe teme economice;
- discuții ghidate pe bază de întrebări, discuții libere, dezbateri;
- simularea unor emisiuni TV;
- simularea unor activități de producție și de schimb;
- dramatizarea;
- exerciții de negociere, de rezolvare de conflicte, de adoptare de decizii;
- activități de cunoaștere a comunității;
- propunerea și realizarea de proiecte.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. În perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe, se recomandă utilizarea cu preponderență a evaluării continue, formative. Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, recomandăm utilizarea unor forme și instrumente complementare, cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor. Procesul de evaluare va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competențele specifice vizate de programa școlară;
- valorizarea rezultatelor învățării prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev;
- recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale;
- utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor școlare.

Autor:

Lector univ. dr. Maria Liana LĂCĂTUȘ - Director de programe, Centrul Român pentru Educație Economică